

Asia: VN/1393/2020

Työryhmän mietintö lähestymiskiellon tehostamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lähisuhdeväkivallan riskinarviointi

-

2. Lähestymiskiellon määräämisen edellytykset

-

3. Väliaikaisen lähestymiskiellon määrääminen viran puolesta

-

4. Turvallisuutta parantavat toimenpiteet lähestymiskiellon määräämisen yhteydessä

-

5. Väkivallan uhrien ja tekijöiden ohjaaminen palveluihin

-

6. Oikeudellinen apu

Mahdollisuus määrätä oikeudenkäyntiavustaja on kannatettava, jotta vakavien rikosepäilyjen uhrit voisivat tulotasosta riippumatta saada vaivatta oikeudellista apua. Tuomioistuimen näkökulmasta avustajan käyttö ei sinänsä ole useimmiten kovinkaan tarpeellista, mutta asiakasnäkökulma on eri. Lähestymiskieltoprosessin tulisi ylipäätään olla korostetun aktiivisen prosessinjohton piirissä, jopa selvittämisvelvollisuuden voisi säätää lakiin (osinhan se onkin kirjattuna, kun on mahdollisuus määrätä toimitettavaksi poliisitutkinta, jota ei käytännössä juurikaan sovelleta). Pitkän kokemuksen perusteella voi todeta, että karkeasti 95 prosentissa lähestymiskieltojutuista on jo hakijan kuulemisen jälkeen selvää, täyttyykö kiellon edellytykset vai eivät. Tyyppitapauksissa viimeistään hakijan kertomuksen tueksi esitettyjen tutkintailmoituksen ja häirintäviestikoosteen jälkeen on selvää, että kielto on määrättävä. Asianosaisten ylittävä henkilötodistelu vain harvoin on tosiasiasa tarpeen. Puheenjohtajan tulee sitä myös tehokkaasti rajoittaa esim. tilanteissa, joissa kiellon kynnys jo muutenkin puheenjohtajan harkinnan mukaan ylittyy. Useimmiten toisarvoista on esimerkiksi sen perusteellinen selvittäminen, onko myös hakija menetellyt joltakin osin epäasiallisesti taikka

häiritsevästi. Näin etenkin, jos on vain yhdensuuntainen hakemus. Joka tapauksessa tilanteen rauhoittamiseksi hakijan hakemuksesta esim. 3 kuukaudeksi on helposti perusteet jo olemassa. Käytännössä esiintyy paljon tapauksia, joissa lainopillisten avustajien käyttö tosiasiaa sotkee ja pitkittää asiaa ja lisää tarpeettoman todistelun ja kustannusten määrää. Tulisikin miettiä, voisiko avustajan sijasta useimmissa tapauksissa riittää muu tukihenkilö, joka voisi järjestyä mietinnössäkkin esiteltyjen erilaisten tukiverkoston kautta.

Palatakseni esitykseen, mahdollisuus määrätä oikeudenkäyntiavustaja lisää jonkin verran hakemusasioiden määriä käräjäoikeuksissa, ja valtakunnallisessa määräämiskäytännössä noudatettaneen oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvun 1 a § 3 kohdan mukaista määräämiskäytäntöä. Olisiko säännöksen paikka nimen omaan edellä mainitussa laissa, johon myös lähestymiskiellolaissa viitataan.

Lähestymiskielloa rikosepäilyyn vuoksi tyypillisesti haetaan rikosasian ollessa tutkintavaiheessa. Päällekkäisiä avustajia tulisi välttää, joten lienee paikallaan täsmentävästi säätää, että rikosepäilyyn johdosta toimitettavaan lähestymiskielloasian käsittelyyn määrätyn avustajan määräys voidaan laajentaa koskemaan myös mahdollinen syyteasian käsittely.

7. Oikeudenkäyntimaksu

Mietinnön perustelujen mukaisesti oikeudenkäyntimaksuttomuuden palauttaminen (pääsäännöksi) on kannatettavaa myös niissä tilanteissa, joissa hakemus hylätään tai jätetään sillensä.

Kuitenkin käytännön kokemus aiemmin vastaavasta oikeustilasta on se, että harkitsemattomia hakemuksia, toistuvasti hylättyjä hakemuksia ja puolustautumistarkoituksessa tehtyjä vastahakemuksia esiintyi nykyistä enemmän. Olisiko mahdollista säätää lähestymiskiellosta annetun lain 14 §:ää mukaillen, että "Oikeudenkäyntimaksu voidaan kuitenkin määrätä hakijan maksettavaksi, mikäli siihen on painavia syitä toistuvien perusteettomina hylättyjen hakemusten vuoksi taikka selvästi kiusantekomielessä tehdyn, hylätyksi tulleen hakemuksen vuoksi."

8. Lasten asema

-

9. Lähestymiskiellon valvonta

Sähköisen valvonnan käyttöalassa tulisi noudattaa pidättyvyyttä. Rinnastuuhan se vapauden rajoituksena vaikutuksiltaan joltakin osin jopa perinteiseen vapaudenmenetykseen. Mietinnön perusteluin sen säätäminen mahdolliseksi on kuitenkin kannatettavaa. Menettelyn osalta voisi viitata "soveltuvien osin" pakkokeinolakiin.

On oletettavaa, että lähestymiskiellon sähköistä valvontaa ei tulla määräämään kuin aivan vakavimmissa uhkatilanteissa. Tarpeettomia sähköisen valvonnan pyyntöjä todennäköisesti myös jonkin verran hillitsee se, että sähköisesti valvotun kiellon kesto on lyhyempi kuin ilman sähköistä valvontaa määrätyn kiellon kesto.

On mielestäni perusteltua samalla päivittää rikoslain 6 luvun 13 §:n 1 momenttia seuraavasti:

"Jos määräaikainen vankeusrangaistus tuomitaan teosta, jonka johdosta rikoksen tehnyt on ollut tehostetussa matkustuskiellossa tai tutkinta-arestissa TAIKKA SÄHKÖISESTI VALVOTUSSA LÄHESTYMISKIELLOSSA yhtäjaksoisesti vähintään kaksi vuorokautta, tuomioistuimen on vähennettävä rangaistuksesta vapauden rajoitusta vastaava aika siten, että kaksi vuorokautta

tehostetussa matkustuskiellossa tai tutkinta-arestissa TAIKKA SÄHKÖISESTI VALVOTUSSA LÄHESTYMISKIELLOSSA vastaa yhtä päivää vankeutta tai se on katsottava rangaistuksen täydeksi suoritukseksi."

10. Lähestymiskiellon rikkominen

-

11. Ehdotuksen vaikutukset

-

12. Muuta

-

Juntunen Heikki
Kainuun käräjäoikeus - Laamanni